

Universal Declaration of Human Rights - Aja

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

EJUKƆNWO GBEFANDEDE SƆSƆ ACE AGBETƆTƆWO NƆ

ENYƆTƆNU

SƆsƆ egbexƆxƆ do amenyinyi to alƆkpa Ɔkpo kpwime kodo enusƆsƆ ci wƆ yi dogu wawa do eseji ko fƆfƆ le ƆgbƆmƆ,

SƆsƆ ƆdemasƆ le agbetƆ yƆyƆ be agbetƆ mƆ ci yi dƆn kanlinnuwawa va egbƆmƆ, yi agbetƆ fƆn egu, yi shinxomƆ, ƆhƆnwƆ yi dƆ yi ejukƆnwƆ ƆƆ egbefan be agbetƆwƆ le vo a xonuxonu, a vo a xƆse, a gbƆdƆn a gu aya le ƆkƆ,

SƆsƆ agbewƆxƆ kpƆkpƆ do ese ji Ɔ, e le veƆiƆe be wo de ƆƆ a Ɔin amƆji; nƆ de nyi nƆnƆ Ɔ, agbetƆ a va sƆ ƆzƆ ta, a sƆ nyidƆn le akƆn, a fƆngu do eganwuame kodo amƆtafudotƆwƆ ji,

SƆsƆ nƆsƆndodo nƆ ƆkƆawawa ko ƆlƆdodo a yi nƆkƆ le ejukƆnwƆ gblame,

SƆsƆ enyƆ ciwo yi le esewemame wowo ejukƆn ciwo yi do DEKAWAWAGBE gbƆ Ɔgbefan yi nu be yewo kando agbetƆ ƆwƆ ji, le amenyinyi ko eyi wanawomƆ, lƆ nƆsuwo kodo nyƆnuwotasƆwemƆ, yi yewo sƆ egbe ƆƆ eju nƆ nƆnƆmƆ, nƆkƆyiƆi, nƆ agbemenƆnƆ a nyƆ nƆ amƆ kpu, nƆ agbetƆ a kpƆ vovo a wa enu ci yi drwi,

SƆsƆ ejuwo kodo wowo kplekplegbƆ gbesosomƆ, nƆ wo a sƆ na bubu agbetƆ, a mi dƆdƆ le eyi ƆwƆ ji nƆ agbetƆ a vo fƆfƆ,

SƆsƆ dandandanmƆ Ɔ, gbƆhwe agbe tƆwƆ a wa do egbƆfan lƆ ji Ɔ, wo ƆƆ a ƆƆ susu ƆkƆ do ace kodo vovokpƆkpƆ lƆ wo ji.

EYITADO

BƆBƆGAN DE EGBEFAN CƆ sƆsƆ ace agbetƆtƆwƆ nƆ;

EgbefandƆƆe ƆƆ yi nyi ejukƆnwƆ, plƆnu dƆ, yi wo a wa nƆ, yi amƆshyame kodo wowo bƆbƆwƆ a ƆƆ nƆ enukuƆi, a tekpƆ, sƆto enukplankplan ko Ɔnununyanya gome, a tekpƆ nƆ amƆbubu ko vovokpƆkpƆ a yi amƆshyame kodo wowo bƆbƆwƆ a ƆƆ nƆ enukuƆi, a tekpƆ, sƆto enu kplankplan ko Ɔnununyanya gome, a tekpƆ nƆ amƆbubu ko vovokpƆkpƆ a yi nƆko kenƆ nƆ, le blƆwublwumƆ Ɔ, ƆdƆ lƆwƆ a nyi wawa le ejukplekple lƆwƆ mƆ, nƆ wo a zan wo nyƆnƆnwitƆ le amƆ ciwo yi do kple kplegbƆ lƆwƆ xwe kodo amƆ ciwo yi wo sƆ do alƆmƆ nƆ wo nƆ wo a kpa ace nƆ wo.

Akpa 1

AgbetƆwƆ plƆnu vanƆ gbƆmƆ ko vovodƆka gbeswƆgbeswƆ, sƆto amenyinyi ko acewo gome; wo xƆnƆ susunywin ko jimenywi so esexwe. Wo ƆƆ a wƆ nƆvi ƆdƆdƆ wowo nƆnƆwƆ gbƆ.

Akpa 2

AmƆƆkƆpƆkpwi ƆƆ a kpƆ nyƆna le ace ko vovo ciwo yi le egbe fandƆƆe ƆƆ lƆ mƆ. AmƆƆe de ƆƆ egbe a mƆ akƆ, gbaza, nƆsukonyƆnunyinyime, egbe, sƆnsƆn, politikinyƆ alo enyƆbuƆewo ci yi kan agbetƆ, dƆkun, jijixwe alo enyƆ alƆkpabuƆe yi a na yi agbetƆ da kpƆ nƆnƆhan nyƆna.

SƆ zeto yƆnu Ɔ, wo de ƆƆ egbe a zƆndo politikise alo jejeshi le xixemƆ nƆ eju amƆƆƆtƆ nu a ƆƆ eju lƆ do akpƆ. NƆ eju cime amelo so xƆ ablƆƆe can e le ejubuugƆnmƆ can, ƆƆ le yiƆekishi can alo ƆƆ ƆƆ egbe a zan yiƆeki le ci

e drwi nene can ɔ wo de de egbe a didoakpo.

Akpa 3

Amadekpokpwi de na agbenana le vovokapka ko kandoji amenutata me.

Akpa 4

Amade de de egbe a so ehala wa ahwashi alo kannuma; agbeto a so wa ahwashi alo kannuma le aladekpo kpwinu nyi ese.

Akpa 5

Wo de de a de efun na agbeto, kpa wo da do aya na agbeto, a wa xomevenu, elannu alo enudeagbetakpato nuwo kodo madekpokpwi.

Akpa 6

Amadeka de egbe a nya le afidekpokpwi ma agbetanyinyi yeeta de ace kodo ese ciwo wo de a nyi.

Akpa 7

Le ese nuka ɔ, agbetowo plenu nyi enudeke, e le gbeswegbeswe; wo de egbe na candoji alo nyana esetowo gbeswegbeswe. Wo plenu de egbe na candoji dekenume egacime yi wo dedea voklan do enumowe a so gban egbefandede ce la kodo wadekpokpwi ci a na yi wo a gbin.

Akpa 8

Agbetadekpokpwi de egbe a je ehwe le kojodoxu eyijumeta ci gba a je ehwe le dru na wo gban ace alomajenu ciwo ese gangan alo ese gbalidekpokpwi ni wo.

Akpa 9

Wo de de egbe ci a le ame gbali gbali enudemawamawa, akpanu sentsenta a so do egame alo a do ese a so nyi ti le eyijume.

Akpa 10

Agbetadekpokpwi de ace, le egbe saswe konu me yi enya ci nu ɔ yi e le ɔ, wo a si ni shigbe le wo a se amebuwoto nene, le ahwame le kojodoto ciwo ji wo da jin, yi wo a na enyaji, wo da na agbetaji. Le eganome ɔ, kojodotola a nu ace kodo esekanyinyi eyitowo ni alo adodwi ci le enya vwin ciyi bya etodondon ciwo yi wo dodo ɔ ni.

Akpa 11

1. Na wo de enyavwin ciwo bya etodondon na amade ɔ, gbaxwe ese a xo melo, kojodotowo de a defya le ahwame, le esemenu ma nenhamo ɔ, ye wa enyavwin ci yi bya etodondon nyawo, madefya godu ɔ, wo de de egbe a ma melo wa nenhamo nu. Le koko la doxu ɔ, wo de a tekpa a hwlingan le ese nyikame gbaxwe a glo.

2. Wo de de egbe a so ese xo amade na enya alo enumadoeni ci yi ese eju la to alo ese ejuwo plenu de gbe le hwecinu wo wa enu la. Neneke ɔ, ese de xo enuvwin ci yi bya etodondon dea, ese hunna yi wo a so xo amaci yi je aga la le hwenonune; wo da dan eto na amelo wugan eto ci ese hwenonuta la bya.

Akpa 12

Wo de do a so tafutafu a yi je amebunyome a so xodiyi yi ko eyi mawo, eyi nuwo neneke o, ganwuameto de de do ace a jin amebu wenawo ji a hlen, yi a gbe so gble nyiko ni; ese lo, gbe nene wanawo.

Akpa 13

1. Amede kpokpwi do ace vo, a dyi sa a yi afi ci yi drwi; neneke yi e do ace a do naxu le eju de kpokpwi me.
2. Amede kpokpwi do ace a to le eju de kpokpwi me; e senn to le eyi nto jume a yi kaka a gbe tra gba va me fafede.

Akpa 14

1. Na eganwuameckpatowo je egame na amede o, na ame lo a so sennu a hwlen eyi ta o, e dogbe a byo bexu eju de kpokpwi yi eju lo do a xwe fafa de.
2. Na amede je esenu me nyao o, ace ejukonwo plenuta cide de nagbe be yi le shito a yi eju bu me.

Akpa 15

1. Amede kpokpwi do a nyi ejudekamavi.
2. Eganwuameckpatow de de do ace yi a gbe na eyi jumeto de be yi da gbe nyi yewo jumavi; neneke de do ace yi a gbe ni be yi nu gbe so eju bu a tra eju han me vi.

Akpa 16

1. Le asude de alo nyonude de game o, dekaje ko cugbeje ciwo yi nyi akabunowo, ejubujubumetowo alo sensen ebuebu me to wo o, wo senn de wo nono wo, yi a so egbe do eju a gbaku. Ace deka nme yi wo do le enushyanume so dede hwenu kaka va so yi wo dekiwo gbegbe hwenu.
2. Ame ciwo yi jiji a de wo nonowo o, wo vi do a na egbeta dekanume gbahwe eju a nya be wo de wo nonowo nyao.
3. Wo jitowo yi nyi nuklen alo esha ci yi a le nko na wo; neneke yi wo do a nyi kuku le eta na wo ne.

Akpa 17

1. Ame deka kpan yo a, alo e le egbebabame yo o, e do ace do eyi nto nuji.
2. Ace de kpokpwi de do a xo amenutonu leshi ko akpasensen.

Akpa 18

Amede kpokpwi do ace a vo le enu ci yi druui le eyi tame, ejime ko sensen kpaxwe; e sennu gbe doli sensen kodo eyi susu lo wo, alo a de wo to na eju a jeshi; e sennu like na sensen ko susu lawo a dan amawo ba do eyi deki nu so to nukoyi le enukplankplan enuwawa, kodo sensen alo sensenwanawo plenu nu.

Akpa 19

Agbeto dekpokpwi do ace a vo le eyi susu alo eyi tamebubume; e do ace a vo a nu enyo ci yi le susume ni na eju a se; e do ace a ji ganne na enuwo ko enyowo, a to emowo kenjukenju ji a dra wo na xixe konune alo ejuwo kpu a se; enude kpokpwi de do a donuklen alo vovon ni.

Akpa 20

1. Agbeto dekpokpwi do ace a vo le babawawa kodo egbe ci yi gbe ahwawawanyowo gba.

Akpa 21

1. Amēde kpokpwi dō a sō eyi fā cute a kpankən le eyi ju nūkōyi yi wanawo mē, alo a nagbe nā amēbu a wē.
2. Sō to edōwa gāme ā, amēwo plen dō a kpā texwe gbeswegbeswē.
3. Ejukənwo dōdro ā, eyi a nyi esha le nūkō nā ejuwomēcekpakpa. Eyi ji yi wō dō a zōn nā nā akōdadawo dō jōjwē ji gamegame.

Amedekpokpwi le egbeme do a vo faa a kpɔ nyɔna sɔso alɔdowome, alɔdo hɔnwɔ a na yi a kpɔ vivivi le ace ciyi kan dɔkunmɔwo, agbetɔ enunuyanya ciwo de do a hwedo ame, yi a na nukɔyiyi nɔ amenyinyi le hlɔn hlɔn eju dekadeka ko wowoxlɔwawame. Nenehame hlɔnhlɔn ko exlɔwawa kan dɔkun eju dekadekatɔ.

1. Amẹ́dẹ̀ kpọkpwi ọ́ọ a wá edo ci yi je kodi le jumẹ, yi a kpọ nyọna ciwo yi le edo lẹ wawamẹ.
2. Evototo ẹkpokpwi de ọ́ọ a nọ ehocucumẹ nọ edo ẹkamuwatọwọ.
3. Edofencu 3, e ọ́ọ a sun edawato ko eyi xomuwo, va nọ da sunọ, wana bu ẹwo ọ́ọ a le e jumẹ a sọ na wo vovo.
4. Edawato ẹkpokpwi degbe a ọ́ọ edawatawobabọ ci yi drwi mẹ a sen nu a gbe nọ ametafu.

Edawato dekpokpwi dɔ a dɔ gbangban hwenu a sɔ vo, edawagamewo dɔ a nyi dredreme. Le exwekpegbanjwiin eyi tɔwo me ɔ, wo dɔ a cu nɔ efen ni.

1. Amēde kpokpwi dɔ a dɔ enu ci yi a sɔ kpɛ eyi ko eyi xɔmuwoji sɔto lanmesen, enuɖuɖu, acɔɖɔɖɔ, xɛmɛnɛnɛ, dotoxweyi ko alɔdoamejudɔwaxu ciwo a na yi wo a vo; wo dɔ a nɔ godu ni le edɔmakpɔwa game, edɔlehwenu, le ekpoxɛmɛ, nyɔxomɛ, nɛnɛke le enuwanu ciwo yi de so eyinɔtɔ drodro nɔ wo hwenu.

2. Alɔdu dɛ dɔ a li nɔ evijitɔwo ko wo vi. Evi ci yi asu ko ashi ji ji ko ci yi wo ji le gbanji wo ɔ, wo sɔ enu le ejumɛ, yi evototo dɛ dɛ dɔ a nɔ wo mɛ.

1. Amēde kpokpwi dō a yi sukulu a xə enunyanya gbaligbali, e glo ka ka can ə, a xə enunyanya gənmetə dandandan. Alɛnudə kplanxu sukulu wo dō a ni nə amē kpu. Sukuluganwo ə, wo dō a hun wo nə amē ciwo nɛnunyanya je àbà hən mē nə.
2. Sukulu dō a na wo a nyanunu sə to agbetəbubu gome. E dō a na yi wo a nya be enusəkeame, exlɔwawa le ejuwo glame akəwo alo sensen wo gblame kodo ejuwokplekplegbə nuwanawo ci wo a na yi vovo a nə gbeme, enu hənwo ə, enu vevi yi wo nyi.
3. Kplankplan ciha nume yi dɛviwo a xə ə, e dō a nvi wo jitəwo nyə.

4/5

2. Amēḑekpokpwi ci yi nyi edḑḑewatḑ ḑogbe a hwlen wananywi ciwo yi to le eyi nudwikuku gome, eyi ḑanḑḑḑḑowema ko eyi ḑanḑu gome.

Akpa 28

Amedekpokpwi dogbe a bya be hannyahannya nugbe na ejume, na wo a zan do ace kodo vovokpakpa ciwo yi ze le gbefandede ceme, saso agbetanonanme gbe saso ejukanwononanme.

Akpa 29

1. Amēdekpokpwi dọ a wa edo nọ eyiju cime yi eyi nānāme alo eyigbetonyinyime a to le, le vovokpakpa kodo nūkayiyi adodwi gome.

2. Le eyice kodo eyivovokpəkpəzanzanme a, ese dowo yi a gbe enya na ame na wo a so jeshi amebucewo kodo eyi vovokpəkpəwo gbəhwe a so kpə emə a dra enu do le wana gome, le hannyahannya ma do dó acəkpakpame kodo vovo gbaja le eju ci yi ya na eyidekishi.

3. Tretregbedi, wo de do egbe a zɛn ace cɛwo kodo vovokpɛkpɛ cɛwo to amɛbudewo ciwo de nyi afɛdoxuwo na DEKAWAWAGBE EJUKɔNWOTɔ.

Akpa 30

Ejudekpokpwi, ehababadekpokpwi, amadekpokpwi de do egbe a so Egbe fandede ce a so wa enubade alo a so wa kanlinda shigbe a so gbe be agbetowo da zan ace ko vovokpaka ciwo yi ze le wemace.